

Els Plans d'Intervenció Integral a Barcelona

Enric Cremades. Direcció Tècnica de Projectes d'Intervenció Integral als Barris. Barcelona Gestió Urbanística, SA

Introducció

El 10 de juny de 2004 es va publicar al DOGC núm. 4.151 la Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una especial atenció; desenvolupada pel Decret 369/2004, de 7 de setembre.¹

En aquesta Llei s'esmenta que hi ha barris i àrees urbanes de Catalunya que requereixen una atenció especial de l'Administració pública, davant la detecció de zones en què es concentren problemes: de regressió urbanística i demogràfics (causats per la pèrdua o el creixement excessiu de la població), mancances econòmiques i socials; problemes que afecten en molts casos l'estat de conservació de les edificacions, la urbanització i les xarxes de serveis; l'existència d'espais públics; la dotació d'equipaments; la concentració de grups de ciutadans amb necessitats especials; l'accessibilitat viària i el transport públic; el desenvolupament econòmic; l'activitat comercial, i la seguretat ciutadana.

Aquesta atenció especial ha de superar intervencions sectorials i ha de permetre emprendre-hi accions d'intervenció integral, dirigides tant a la rehabilitació física com a la sostenibilitat ambiental, el benestar social i la dinamització econòmica. Aquestes accions han d'anar destinades a la comunitat sencera del barri o l'àrea afectada.

La Llei de Barris, aspectes preliminars

Així doncs es crea un Fons de Foment dins del Programa de Barris i Àrees Ur-

banes d'Atenció Especial, concebut com un instrument de col·laboració institucional i financera de la Generalitat amb els municipis que vulguin elaborar projectes per al tractament dels problemes d'aquestes àrees.

S'estableix un repartiment clar i equilibrat entre l'Administració local i la Generalitat, segons el qual l'elaboració i l'execució dels projectes objecte de finançament corresponen als municipis; la selecció dels projectes i l'assignació dels recursos, al Departament de Política Territorial i Obres Públiques, amb l'informe previ d'una comissió mixta, i l'avaluació de l'execució de les actuacions correspon a un comitè d'avaluació i seguiment integrat per la Generalitat, l'Administració municipal i una representació de les entitats ciutadanes i dels agents socials.

Existeix un comitè d'avaluació i seguiment dels Plans que està format per disset membres:

- Sis en representació de la Generalitat (dos del Departament de Política Territorial i Obres Públiques i quatre d'altres departaments vinculats a l'execució).
- Cinc en representació de l'Ajuntament.
- Sis en representació de les associacions, entitats veïnals i altres agents econòmics socials.

Es pot presentar un projecte per cada municipi i convocatòria (que té caràcter anual), tret de l'Ajuntament de Barcelona que, atès el seu pes poblacional, pot presentar-ne dos.

L'estructura del projecte es realitza considerant vuit camps d'actuació:

1. Millora de l'espai públic i dotació d'espais verds.
2. Rehabilitació dels elements comuns dels edificis.
3. Provisió d'equipaments per a l'ús col·lectiu.
4. Incorporació de les tecnologies de la informació en els edificis per permetre la instal·lació de cablejat o altres sistemes.
5. Foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà.
6. Equitat de gènere en l'ús de l'espai urbà i dels equipaments.
7. Programes per a la millora social, urbanística i econòmica.
8. Accessibilitat i supressió de barres arquitectòniques.

S'exclou la construcció i rehabilitació d'habitatges, llevat que es tracti d'elements comuns dels edificis que no formin part del parc públic d'habitatges de la Generalitat de Catalunya, els programes d'atenció social de caràcter indefinit i la dotació d'equipaments escolars o sanitaris.

L'execució del pla és de quatre anys; excepcionalment es pot sol·licitar una pròrroga de dos anys.

Els projectes poden tenir un pressupost de fins a vint milions d'euros.

El finançament assumit per la Generalitat oscil·la entre el 50% i el 55% del cost total del projecte, i es pot arribar fins al 75% en el cas de municipis de menys de deu mil habitants. L'aporta-

1. <http://www.gencat.cat/diari/4151/04154100.htm>

ció autonòmica es posterior a l'execució del 100% del pressupost municipal.

Amb aquesta llei i el decret que la desenvolupa es dóna el tret de sortida a tot un seguit d'actuacions simultànies, en els àmbits social, urbanístic i econòmic, amb la intenció que, en un període curt de temps, s'obtinguin resultats que siguin palesos i permanents.

La Llei de Barris a Barcelona. Els Projectes d'Intervenció Integral (PII)

El primer gran repte és decidir quins barris o àmbits territorials de la ciutat

compleixen els requisits per presentar-s'hi per tal d'obtenir una subvenció.

A l'hora de valorar-los —de la mateixa manera que la Generalitat a l'hora de valorar tècnicament quins són els més necessitats— no ens queda altra solució que recórrer a les dades estadístiques, per tal d'utilitzar un criteri al més objectiu possible.

Així doncs, es procedeix a fer un preestudi cada 3-4 anys dels deu districtes de la ciutat, als quals es demana que proposin els 3-4 àmbits territorials que considerin que són els més degradats i que sortirien més beneficiats amb

l'aprovació d'aquest projecte. D'aquí es trien uns 30-40 territoris de la ciutat; en els quals es realitza un estudi sobre la base dels indicadors estadístics (taula 1), que posteriorment s'utilitzarà en la redacció del Pla que es presentarà a la Generalitat.

De l'anàlisi dels indicadors s'extreu una puntuació dels àmbits analitzats. A partir d'aquest llistat i de l'anàlisi més concreta de possibles actuacions al territori, i amb criteris d'urgència i d'equilibri territorial, s'acaba decidint quins dos projectes es presenten a cada convocatòria.

Taula 1. Indicadors estadístics utilitzats per analitzar l'estat de degradació d'un àmbit territorial

Processos de regressió urbanística i dèficits d'equipaments i serveis	Valor cadastral
	% d'edificis en mal estat i ruïnós / total d'edificis
	% d'edificis sense aigua corrent / total d'edificis
	% d'edificis sense evacuació d'aigües residuals / total d'edificis
	% d'edificis de 4 plantes o més sense ascensor / total d'edificis de 4 plantes o més
Problemes demogràfics	Habitatges / hectàrees
	Variació de població [(pob 2003–pob 1998)/pob 1998]*100
	% dependència global (pob > 65 anys + pob < 15 anys) / total pob
	% població estrangera extracomunitària / total de població
Problemes econòmics, socials o ambientals	% de persones que reben pensions assistencials i no contributives / total de població
	Taxa d'atur (% aturats / actius)
	Zones verdes previstes en el plantejament general que no s'han executat
	% de població de més de 10 anys sense títol de batxillerat o sense cicles de FP
Dèficits socials i urbans; problemàtica de desenvolupament local	Dèficit de transport públic
	Disposa de mitjans de transport públic? (sí/no)
	Freqüència mitjana de pas del transport públic en horari laboral >30 minuts? (sí/no)
	Dèficit de places d'aparcament
	Disposa d'aparcaments públics? (sí/no)
	Habitatges que disposen d'aparcament privat < 50%? (sí/no)
	% de locals inactius
% de persones en risc d'exclusió social	

Font: Direcció Tècnica de Projectes d'Intervenció Integral als Barris. Barcelona de Gestió Urbanística, SA.

Tot i la cura amb què es van triar aquests indicadors, pel tal que de debò fossin tan representatius i significatius com fos possible, ens trobem amb mancances d'informació; com les següents:

- L'àmbit a estudiar difícilment coincideix exactament amb la divisió territorial de la qual es disposa de dades.
- Els canvis censals del territori dificulten el seguiment històric de les dades.

- L'actualització temporal d'alguns indicadors ens porta a situacions de desconexió de l'impacte sofert. Aquest seria el cas dels indicadors que recullen l'estat de l'edificació; aquest depèn del cens d'edificis, que, en el millor dels casos, s'actualitza cada deu anys, la qual cosa reflecteix doncs una situació d'origen bastant encertada. Però, un cop s'hi ha intervingut, no s'hi reflecteixen les millores realitzades, en cas que aquesta anàlisi coincideixi amb un període de no revisió del cens.

- Les millores urbanístiques, com podrien ser els arranjaments de carrers, no es reflecteixen en indicadors que ens informin de l'estat de conservació o del nivell de qualitat urbana assolit; tret de l'indicador de zones verdes no executades previstes al planejament. Aquesta mancança sí que és força significativa, atès que la majoria de la inversió es realitza en espai urbà.

- Alguns indicadors socials rellevants (com la taxa d'atur) no s'inclouen entre les informacions indicades, ja que les dades d'atur de què disposem no coincideixen amb l'àmbit territorial estudiat.

El segon gran repte és decidir quines seran les actuacions que s'inclouran en el projecte. Atesa la seva integralitat i com que el projecte s'estructura en els vuit camps d'actuació abans esmentats, caldrà que hi hagi actuacions en tots vuit. No obstant això, i per fer-ho més comprensible, podríem agrupar-les en actuacions urbanístiques i d'equipaments, programa de rehabilitació del parc immobiliari privat i projectes socials de caire molt divers (integració, joves, alfabetització, dinamització comercial...).

A partir d'aquest moment encara queden dues qüestions pendents: qui decidirà el que es farà i què es farà.

Atès el caràcter integral del projecte, la qüestió de qui decidirà què es farà és molt fàcil d'esbrinar: serà el binomi Ajuntament de Barcelona – veïnat. Aquests són els agents implicats per poder prendre aquesta decisió. Amb tot, el problema principal és decidir quan es farà la participació dels veïns i veïnes, per tal de recollir les seves propostes i incloure-les.

Atesa la urgència a l'hora de presentar els projectes d'intervenció integral (en el millor dels casos, es disposa de dos mesos per a la redacció dels plans), normalment les propostes de les actuacions concretes surten del Districte, i s'acaba de decidir-ne la concreció conjuntament amb el veïnat. Prèviament a la presentació a la Generalitat, es realitza una jornada informativa als veïns i veïnes del barri, en què es fa palesa la intenció de l'Ajuntament de presentar

aquest projecte a la Generalitat; i s'informa que un cop s'hagi obtingut la subvenció, s'establirà la concreció de les actuacions. Contràriament al que es podria pensar, els projectes tenen el suport del veïnat, ja que les actuacions que s'hi inclouen són les demandes veïnals que s'han manifestat al Districte, o bé al Pla d'actuacions del Districte o bé demandes històriques que no s'han pogut executar fins aleshores.

No obstant això, de vegades i quan el període de presentació ho permet, es realitza una jornada participativa entre les veïnes i veïns del barri, en el decurs de la redacció del Pla d'Intervenció Integral, per tal d'analitzar les seves demandes; per recollir els seus desitjos i els seus neguits actuals. Quan s'ha utilitzat aquesta fórmula de participació directa prèvia, el resultat ha estat molt interessant, ja que:

- les demandes veïnals no s'allunyen gaire del que el Districte suposava, cosa que no fa més que reforçar la idea que, davant la manca de temps, la fórmula utilitzada fins ara no és incorrecta;

- dóna transparència i suport a tot el procés;

- aquest tipus de trobades vertebrada i veïnal; enforteix el territori en termes socials i veïnal;

- atès que és un procés en què s'aproven els projectes per concurrència competitiva entre els presentats en una convocatòria anual d'arreu de Catalunya, sempre existeix la possibilitat que no surti aprovat..., amb la qual cosa

tots els actors estan informats des de l'origen d'aquest fet.

A la ciutat de Barcelona, des de la convocatòria del 2004, s'han anat presentant tants projectes com ha estat possible al llarg de totes les convocatòries anuals obertes per la Generalitat de Catalunya, en concurrència competitiva amb la resta de municipis del país. L'objectiu és obtenir com a màxim deu milions d'euros de subvenció per projecte, dels noranta-nou milions amb què normalment està dotada la convocatòria. Fruit d'aquestes presentacions, a la ciutat s'han aprovat dotze projectes d'intervenció (taula 2 i figura 1).

Contingut dels projectes

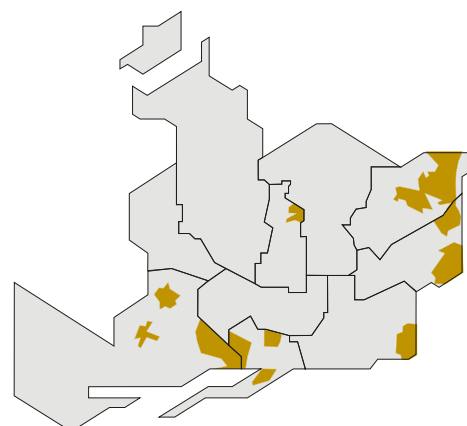
Exposar el contingut detallat de cadascuna de les actuacions que inclouen

els plans seria massa extens; fins ara s'han realitzat més de tres-centes actuacions de caire molt divers. Tot i això, els plans intenten identificar problemes que tenen rellevància per tal de fomentar actuacions en aquest camp, cosa que finalment diferencia cada pla respecte dels altres.

També hem de tenir present que cada territori té la seva singularitat i una història pròpia; no serà mai el mateix un barri de Ciutat Vella, amb més de mil anys d'història, que un barri d'autoconstrucció sorgit als anys cinquanta del segle xx o un polígon d'habitatges amb blocs o torres aïllades entre espais gairebé sense urbanitzar...

A continuació presentem de forma molt breu els trets principals de cadas-

Figura 1. Àrees beneficiades pels ajuts de la Llei de barris a la ciutat. Barcelona, desembre 2010

Font: Barcelona Gestió Urbanística, SA. Ajuntament de Barcelona.

Taula 2. Projectes d'intervenció integral, any d'inici, extensió territorial, població, habitatges i densitat. Barcelona, 2004-2010

Districte	Projecte	Any	Extensió	Població	Habitatges	Densitat
Ciutat Vella	Santa Caterina - Sant Pere	2004	35,15	15.008	8.632	245,70
	Barceloneta	2008	20,68	11.650	7.733	373,93
	Raval Sud	2010	67,77	26.713	11.049	170,60
Sants-Montjuïc	Poble-sec	2005	73,98	37.901	18.233	246,50
	La Bordeta	2007	43,10	16.952	8.512	197,50
	La Vinya - Can Clos - Plus Ultra	2010	33,23	10.771	4.371	131,54
Gràcia	El Coll	2007	32,86	6.296	2.932	89,20
Nou Barris	Roquetes	2004	77,84	14.813	65	81,10
	Torre Baró - Ciutat Meridiana	2006	253,83	12.454	4.989	19,70
Sant Andreu	Trinitat Vella	2006	15,47	7.093	2.851	184,30
	Trinitat Nova	2008	35,81	3.720	1.590	44,40
	Bon Pastor - Baró de Viver	2009	109,40	11.330	4.398	40,20
Sant Martí	Maresme - Besòs	2008	56,65	17.644	7.395	130,53
Total			855,77	192.345	89.200	104,23

Nota: extensió expresada en hectàrees. Densitat = habitatges / extensió.

Font: Barcelona Gestió Urbanística, SA. Ajuntament de Barcelona.

cun dels dotze Projectes d'Intervenció Integral (PII) aprovats per a la ciutat de Barcelona, alguns d'ells ja finalitzats.

2004. Santa Caterina - Sant Pere

Els barris de Santa Caterina i de Sant Pere, malgrat la forta inversió municipal, encara pateixen greus mancances en matèria de zones verdes, equipaments, millora de les edificacions existents i cohesió social. A Santa Caterina s'ha concentrat la major part d'intervencions urbanístiques perquè aquí es concentraven els problemes i les disfuncions principals. A conseqüència de les afectacions històriques no realitzades i de la mateixa trama urbana, impenetrable i envellida, en aquest barri s'han sumat els problemes urbans i humans. Aquesta transformació i adequació facilitarà l'encaix de la important presència d'immigrants dominicans i magrebins, que es barregen amb la població arrelada i els joves, que cada cop s'interessen més per aquesta zona rica en vivències i diversitat.

2004. Roquetes

El barri de Roquetes presenta dèficits clarament superiors a la mitjana de la resta de Barcelona. Es tracta d'un barri amb alta densitat d'habitatges (bona part d'autoconstrucció) i una clara tendència a l'augment de la immigració que caldrà integrar al barri. S'hi observen problemes de formació de la població, i la seva situació social i econòmica mostra dèficits. L'actuació integral pre-

vista lluitarà contra els factors de risc d'exclusió social detectats i incidirà en actuacions destinades a afavorir la cohesió social del barri i el seu entorn.

2005. Poble-sec

L'objecte d'aquest projecte és millorar les condicions de vida dels ciutadans i ciutadanes que resideixen en un entorn urbà fràgil. Davant d'aquesta situació, es fa necessària una intervenció pública decidida que col·labori a fer possible el trànsit entre un Poble-sec amb alts nivells d'envelliment i població molt arrelada a la seva vida quotidiana i un nou Poble-sec amb mestissatge cultural, nova població infantil i juvenil i noves necessitats d'escola, habitatge, espai públic, associacions, etc. Així mateix, el barri necessita en diversos punts una forta correcció relacionada amb l'espai públic, el manteniment d'edificis privats, l'accessibilitat de la trama urbana i l'enfortiment de la convivència veïnal. Les places i els carrers encara continuen tenint deficiències pròpies d'estructures urbanes envellides, en què destaca la manca de clavegueram públic.

2006. Torre Baró - Ciutat Meridiana

Es tracta d'un àmbit que inclou dues zones ben diferenciades. Aquestes diferències són evidents tant en termes físics, de tipologia edificatòria, com social. L'objectiu d'aquest projecte és intentar reduir aquestes diferències, creant una nova zona de centralitat i contribuir a connectar els barris a la resta de la ciutat.

2006. Trinitat Vella

Aquest barri pateix la situació perifèrica de la ciutat, no només físicament sinó també econòmica i social. Aquesta condició segregadora es reflecteix en determinats trets, en els quals es vol incidir amb la superació de les barreres que aïllen el barri de la resta de la ciutat, la potenciació de l'autoestima i la identificació positiva amb el barri, alhora que es treballa per dinamitzar la xarxa comunitària, es millora la qualitat de vida del veïnat amb la millora de la urbanització, la dotació d'equipaments, la modernització dels serveis i l'afavoriment dels processos d'integració de la població nouvinguda.

2007. La Bordeta

Ens trobem en un territori caracteritzat, malgrat que no ho sembli, per la fragilitat. Des del punt de vista de l'espai urbà tenim un teixit que pot patir forts processos de renovació i densificació que en malmetin el caràcter, hereu dels barris obrers que van donar origen al nucli de Sants.

La Bordeta presenta un seguit de potencialitats futures clares: un teixit edificatori històric obsolet, mancat de l'activitat econòmica que hi caldria, tot i que pot recuperar la seva qualitat, un teixit associatiu fort i una posició de centralitat en relació amb algunes de les grans operacions de futur de la ciutat.

2007. El Coll

El barri del Coll pateix problemes d'ordre urbanístic, econòmic i social que

els propers anys podrien agreujar-se, produint processos d'involució urbanística i de concentració de problemàtiques tant econòmiques i socials com de naturalesa física i estructural. Es proposa fer actuacions que fomentin la pràctica sociocultural, impulsar l'activitat veïnal, oferir activitats i iniciatives que cobreixen les necessitats i demandes dels diferents segments de població. Cal aprofitar la presència de nombrosos espais verds en el territori.

2008. Barceloneta

Barri antic amb una tipologia urbana molt característica. El traçat respon a un urbanisme militar molt regular, amb quinze carrers paral·lels al moll, tres carrers transversals i dues places. El projecte d'intervenció integral de la Barceloneta ha de servir de marc de concertació, identificar els camps de treball comú i les actuacions concretes. Alhora, ha de permetre assentar les bases dels processos col·lectius que poden transformar positivament el barri per a la seva gent.

2008. Maresme - Besòs

Avui, el barri del Besòs i el Maresme vol, d'una banda, poder consolidar un procés de millora dels habitatges, d'implantació dels equipaments necessaris i de la qualitat urbana dels espais que es va iniciar fa unes dècades. D'altra banda, espera les noves transformacions al barri que s'han originat amb la revitalització de l'entorn, com a conseqüència de la transformació urbana d'un

dels grans sectors del 22@ a l'oest del territori, el sorgiment de la zona del Fòrum al sud, o l'arribada del Tram Besòs, tots ells processos que poden donar a l'àrea un atractiu i una centralitat que fins ara no ha conegut.

2009. Bon Pastor - Baró de Viver

El Projecte d'Intervenció Integral de l'àmbit de Bon Pastor - Baró de Viver es formalitza com la primera intervenció a escala local, dins del Districte de Sant Andreu, d'un seguit d'estratègies d'àmbit territorial d'abast molt més ampli. El PII permet activar el primer pas envers la millora global, ja que ordena i defineix les primeres actuacions de petit format que donen sentit a un pen-

sament sobre el lloc més ampli, i actua sobre la dimensió social i l'econòmica.

El conjunt de les actuacions a desenvolupar, unes quaranta-nou, va encaminat a millorar la situació dels dos barris, amb l'objectiu de revitalitzar i dinamitzar tota la zona vinculant-la definitivament a la resta de territoris que l'envolten, cohesionant-la internament. Aquestes actuacions es poden resumir bàsicament en quatre grans eixos:

- Fomentar la cohesió territorial i social.
- Aconseguir un nivell d'habitabilitat més alt i millorar la qualitat de vida.
- Millorar la qualitat dels equipaments comunitaris i dels espais públics.

Taula 3. Pressupost aprovat per projecte, camp d'actuació* i any de convocatòria

Any de convocatòria	Projectes d'intervenció	Camp 1	Camp 2
2004	Santa Caterina - Sant Pere	2.040.000	1.500.000
	Roquetes	4.606.698	1.929.613
2005	Poble-sec	9.924.804	1.400.000
2006	Torre Baró - Ciutat Meridiana	11.321.730	1.800.000
	Trinitat Vella	5.188.786	1.800.000
2007	La Bordeta	8.230.003	1.200.000
	El Coll	9.449.370	960.000
2008	Barceloneta	3.444.838	4.440.000
	Besòs - Maresme	5.609.392	1.850.000
2009	Bon Pastor - Baró de Viver	9.450.000	1.650.000
2010	Raval Sud	6.824.500	1.420.000
	La Vinya - Can Clos - Plus Ultra	8.634.000	750.000
	Total	84.724.121	20.699.613

* Camps d'actuació: 1. Millora de l'espai públic i dotació d'espais verds. 2. Rehabilitació dels elements comuns dels edificis. 3. Provisió d'equipaments per a l'ús col·lectiu. 4. Incorporació de les tecnologies de la informació en els edificis per permetre la instal·lació de cablejat o altres sistemes. 5. Foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà. 6. Equitat de gènere en l'ús de l'espai urbà i dels equipaments. 7. Programes per a la millora social, urbanística i econòmica. 8. Accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques.

Font: Barcelona Gestió Urbanística, SA. Ajuntament de Barcelona.

- Promoure el desenvolupament, la convivència i la participació de tota la comunitat.

2010. La Vinya - Can Clos - Plus Ultra

El delicat equilibri que trobem avui entre els riscos i les potencialitats dels barris de Can Clos, la Vinya i Plus Ultra ens indiquen l'oportunitat d'iniciar sense retards un procés de recuperació que posi èmfasi en la transversalitat de les actuacions que es portaran a terme. La complexitat de l'àrea urbanística, tant geogràficament com social, justifica plantejar una estratègia d'intervenció que cohesioni les diferents actuacions d'aquest Pla Integral mitjançant un conjunt d'actuacions integrades,

amb la finalitat de cercar la connectivitat urbana d'aquesta àrea, vincular socialment aquest territori dotant-lo de més cohesió social i crear unes dinàmiques integradores que interconnecten aquestes tres realitats ciutadanes.

2010. Raval Sud

El PII del barri del Raval Sud se centra en les persones i els problemes socioeconòmics, buscant la combinació entre els elements vells i nous. El parc d'habitatges del barri és antic i amb un dèficit de manteniment i de rehabilitació. L'espai públic té poca qualitat perquè la majoria d'immobles són tancats o no tenen cap activitat. Les activitats han disminuït i, a més, les que queden es

dediquen a usos diferents del comerç tradicional. L'ús intensiu de l'espai per determinats col·lectius genera alguns problemes de convivència.

El pressupost

El conjunt d'accions i activitats que contempla l'execució dels Projectes d'Intervenció Integral té una traducció pressupostària. La inversió prevista per als dotze PII ascendeix a 183.000.000 euros. Està previst que el 48% de la inversió es destini a la millora de l'espai públic i a la dotació d'espais verds, el 22% a la provisió d'equipaments d'ús col·lectiu, l'11% a la rehabilitació d'elements comuns dels edificis i el 7% a la supressió de barreres arquitectòniques (taula 3).

Camp 3	Camp 4	Camp 5	Camp 6	Camp 7	Camp 8	Total
9.646.000		460.000		970.000		14.616.000
2.968.212	60.000	310.000	470.036	384.721	325.163	11.054.445
2.875.000	123.000	324.000	299.440	347.800	1.621.450	16.915.500
3.384.270	500.000	300.000	70.000	386.000	280.000	18.042.000
5.062.675	260.000	300.000	296.000	2.437.524	2.098.000	17.442.986
3.771.000	360.000	510.000	108.000	541.000	45.000	14.765.003
910.000	15.000	357.000	21.000	12.000	4.000.000	15.724.370
4.708.288	110.000	1.020.000	120.000	1.511.808	751.812	16.106.746
2.685.896	102.200	788.986	190.000	1.259.001	1.597.998	14.083.472
2.850.000	350.000	200.000	700.000	1.450.000	600.000	17.250.000
1.000.000	275.000	1.693.941	369.000	2.017.559	1.400.000	15.000.000
550.000	311.000	230.000	212.000	1.163.000	150.000	12.000.000
40.411.341	2.466.200	6.493.927	2.855.476	12.480.413	12.869.423	183.000.522

A desembre del 2010 s'ha executat el 52% del pressupost aprovat (taula 4).

La Llei 2/2004, de 4 de juny, persegueix la integralitat de les accions que s'han de portar a terme, i que s'inclouen en tots i cadascun dels projectes aprovats. Aquest fet planteja diversos reptes i diferents formes de funcionament en l'execució dels projectes:

- Atès que són actuacions que poden afectar qualsevol barri, el procés de presentació es coordina des de l'Institut Municipal d'Urbanisme i Barcelona Gestió Urbanística, dos ens de l'Ajuntament de Barcelona (un institut i una empresa pública). Aquesta coordinació es realitza des de l'inici fins al tancament del pla.

- Un cop aprovat, cadascun dels PII afecta un districte, la qual cosa fa

que —sempre des del criteri de recollir les especificitats de cada barri— sigui el Districte qui lideri els processos inclosos en cada PII; sempre sota la coordinació de ciutat, ja que pertanyen a projectes d'intervenció integral als barris.

- Les accions (urbanitzacions, equipaments, temes socials, rehabilitació d'elements comuns dels edificis) són executades o bé per l'Ajuntament de Barcelona directament o bé mitjançant els seus operadors públics, tal i com s'estableix en els convenis signats entre l'Ajuntament i la Generalitat; de manera que cada PII serà finalment executat per dos o més operadors (Bagursa², Bimsa³, Consorci d'Habitatge⁴, Pronoba⁵, Foment de Ciutat Vella⁶, Agència Local de l'Energia⁷, Parcs i Jardins⁸...).

-
- 2. Bagursa: Barcelona Gestió Urbanística, SA. Operador municipal que es dedica fonamentalment a la gestió de sòl i execució del planejament.
 - 3. Bimsa: Barcelona d'Infraestructures Municipals, SA. Operador municipal que es dedica fonamentalment a l'execució d'obres, equipaments, etc.
 - 4. Consorci d'Habitatge de Barcelona. Ens que s'encarrega de la gestió de les polítiques relacionades amb l'habitatge (rehabilitació, registre, ajuts al lloguer...) a la ciutat de Barcelona, i que està format per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.
 - 5. Pronoba: Pro Nou Barris, SA. Operador municipal que es dedica fonamentalment a l'execució d'obres, equipaments, etc. al districte de Nou Barris.
 - 6. Foment de Ciutat Vella. Operador municipal que es dedica fonamentalment a l'execució d'obres, equipaments, etc. al districte de Ciutat Vella.
 - 7. Agència Local de l'Energia. Operador que es dedica fonamentalment a l'execució d'obres relacionades amb la sostenibilitat i l'estalvi energètic.
 - 8. Institut Municipal de Parcs i Jardins. Operador que es dedica fonamentalment a l'execució d'obres d'enjardinament i manteniment de zones verdes.

Taula 4. Pressupost aprovat i executat, per projectes. Barcelona, desembre 2010. Llei de barris - Generalitat de Catalunya

		Pressupost			
Convocatòria	Període	Total aprovat desembre 2010 €	Total executat €	% executat	
2004	Santa Caterina - Sant Pere	2004 - 2008	14.616.000	14.616.000	100%
	Roquetes	2004 - 2010	11.054.445	11.054.443	100%
2005	Poble-sec	2005 - 2010	16.915.500	16.915.494	100%
2006	Torre Baró - Ciutat Meridiana	2006 - 2010	18.042.000	12.246.595	68%
	Trinitat Vella	2006 - 2010	17.442.986	13.495.724	77%
2007	La Bordeta	2007 - 2011	14.765.003	7.653.845	52%
	El Coll	2007 - 2011	15.724.370	5.993.536	38%
2008	Barceloneta	2008 - 2012	16.106.745	3.985.093	25%
	Besòs - Maresme	2008 - 2012	14.083.472	6.353.992	45%
2009	Bon Pastor - Baró de Viver	2009 - 2013	17.250.000	2.801.127	16%
2010	Raval Sud	2010 - 2018	15.000.000	123.707	a1%
	La Vinya - Can Clos - Plus Ultra	2010 - 2018	12.000.000	647.710	5%
Total			183.000.522	95.887.279	52%

Font: Barcelona Gestió Urbanística, SA. Ajuntament de Barcelona.

- L'execució dels projectes afecta els diferents departaments municipals del districte (administració, serveis tècnics, serveis personals, territori, serveis jurídics...).

- Atès que estem parlant d'un projecte pel qual finalment es rebrà una subvenció, cadascuna de les actuacions incloses als PII ha d'estar identificada. La dotació i aprovació de cadascuna serà validada prèviament per la coordinació central dels plans.

- L'execució de les actuacions, així com la custòdia de la documentació administrativa, és responsabilitat dels operadors, que l'han de fer arribar als gestors. Aquesta documentació serà posteriorment auditada per la Intervenció de la Generalitat.

- Des dels serveis centrals de l'Ajuntament es controla el nivell de finançament afectat.

- La justificació de la despesa executada per l'Ajuntament davant la Generalitat es realitza dos cops l'any, des dels districtes, i de manera centralitzada s'envia per rebre la subvenció.

L'alt grau de complexitat en la gestió dels projectes obliga que les accions dutes a terme per qualsevol administració siguin integrals i transversals a gairebé tots els seus departaments.

Seguiment de l'execució dels projectes

Per portar a terme el seguiment de l'execució dels projectes, així com la justificació de la correcta execució dels mateixos, tant davant l'Adminis-

tració de la Generalitat com davant la ciutadania o els seus representants, es realitza tot un seguit d'accions que per tal que es comprenguin més clarament, agruparem en dos grans grups: les accions institucionals i les de treball.

Accions institucionals

Són les que s'estableixen en la Llei o el Decret que la desenvolupa, per tal de controlar l'estat d'execució i les possibles desviacions de la previsió inicial. Són les mateixes, formalment, per a tots els PII aprovats arreu de Catalunya.

a) Convenis. La gestió dels projectes ve establerta segons convenis signats a Barcelona entre el conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya i l'alcalde de Barcelona.

b) Comissió de seguiment. Com ja s'ha comentat prèviament, està formada per l'Ajuntament, la Generalitat i una representació veïnal. Els representants de l'Ajuntament són nomenats per decret de l'alcalde, i els representants veïnals aprovats pel plenari del Districte. Es reuneixen un cop l'any al territori on s'executarà el pla, se'ls lliura un document justificatiu del que s'ha fet des de l'inici del pla, posant un èmfasi especial en les actuacions executades des de l'última trobada de la comissió.

c) Inspeccions. S'han realitzat inspeccions de reconeixement de l'àmbit un cop aprovat el projecte: les han fet representants de la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona. També s'han fet

inspeccions de seguiment tècnic, dos cops l'any com a mínim, coincidint amb les justificacions administratives, a mans de tècnics de l'Incasòl, de membres de l'Oficina de Barris de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona.

d) Plenari de l'Ajuntament / Districte. Per justificar l'estat d'execució dels projectes d'intervenció integral als diferents grups polítics que formen part del Plenari de l'Ajuntament de Barcelona, es realitza una memòria justificativa de l'execució quan es requereix aquest punt. La darrera es va fer en el Plenari de l'Ajuntament el 18 d'abril de 2008.

Accions de treball

Cada barri té la seva idiosincràsia, que fins i tot es reflecteix en l'organització veïnal. Aquestes especificitats no podien passar inadvertides en els plans.

Així doncs, cada pla té la seva organització de seguiment pròpia, consensuada entre el veïnat i l'Ajuntament. De manera genèrica, però, podríem resumir que aquesta estructura organitzativa està formada per:

a) Un comitè directiu al qual pertanyen els membres del comitè d'avaluació i seguiment, on es van retent competes del que s'ha executat fins aleshores i s'estableixen els criteris del contingut de les actuacions. La periodicitat de les reunions depèn de l'àmbit o de la urgència de tractar temes interns del pla.

b) Un Plenari del Pla de Barri, que es reuneix un o dos cops l'any, obert a tots

els veïns i veïnes del barri, i en què el comitè directiu explica l'estat del pla.

c) Comitès o taules de treball per temes específics. En aquestes taules es treballen temes concrets, que poden ser o bé actuacions concretes incloses en el pla (com podria ser un comitè d'obres per tal d'establir amb l'operador públic el criteri d'una urbanització d'un carrer concret), o bé temes transversals que afecten diverses actuacions (com podria ser una taula de convivència com a espai de treball, de la qual sorgiran després accions concretes per aplicar en les actuacions del pla). El nombre de taules i la seva durada dependrà de la temàtica a tractar.

d) Així mateix, tant l'Ajuntament internament a l'Administració, com els representants veïnals amb la resta dels conciutadans i conciutadanes, vetllen per l'execució correcta del pla i recullen els suggeriments en el decurs de les actuacions, estant en contacte constant en tot moment del procés.

Projectes complementaris a la Llei de barris: Treball als Barris i Salut als Barris

Davant de l'experiència de l'aprovació de la Llei de barris, i preveient que comportaria actuacions exitoses, per tal de donar-los encara més integralitat, des d'altres departaments de la Generalitat de Catalunya es va impulsar tot un seguit de projectes complementaris a la Llei de barris. Entre ells en destaquem dos:

- El programa Treball als Barris, impulsat pel Servei d'Ocupació de Cata-

lunya (SOC) del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, que en el cas de Barcelona és gestionat per Barcelona Activa.

- El programa Salut als Barris, del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, que en el cas de Barcelona és gestionat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

Pel que fa al primer programa, l'any 2006 el Departament de Treball va posar en marxa un pla pilot d'accions complementàries a la Llei de barris per als tretze barris que es van presentar a la primera convocatòria, del 2004. El 2007, completada l'experiència pilot, neix una carta de serveis dins del projecte Treball als Barris, amb l'objectiu de desenvolupar *polítiques actives de desenvolupament local i incidir de manera més directa en el teixit social*.

Així doncs, la Generalitat obre una convocatòria anual en què l'Ajuntament de Barcelona presenta les propostes que vol desenvolupar en els barris on s'ha aprovat un PII. Hi destaquen tres tipus de programes:

- Programes d'experienciació laboral en l'àmbit del manteniment i la protecció de zones naturals i periurbanes. Aquesta mesura comporta la contractació d'oficials i ajudants seleccionats entre persones aturades del barri, i suposa una oportunitat de millora professional per a qui participa en el projecte.

- Programes d'experienciació professional laboral en l'àmbit dels serveis a la comunitat, la dinamització comu-

nitària i la cohesió social, per donar suport a la consolidació de l'activitat del teixit social del barri.

- Programes específics de caràcter experimental i innovador per afavorir la inserció sociolaboral de joves del barri amb dificultats d'inserció.

En el cas del programa Salut als Barris, el que es pretén no és donar cobertura sanitària, ja subministrada per la xarxa sanitària, sinó fer prevenció en la salut pública. Les actuacions més destacades han estat:

- *Activa't*. Activitat física per a població adulta i gent gran, que persegueix que els adults facin esport i que millori la salut mental i qualitat de vida de la gent gran.

- *Puja'm-baixa'm*. Projecte per a persones amb problemes de mobilitat que aconsegueix que gent gran que no pot sortir de casa surti i millori la salut autopercebuda.

- *Activitat física extraescolar*. Vol reduir el sedentarisme dels infants de l'escola primària.

- *Guies per a familiars en dol*. Treball amb un grup per tal de crear una guia que ajudi les persones a superar la pèrdua d'un familiar.

- *De marxa fent esport*. Prevenció del consum de substàncies addictives en adolescents, per prevenir, mitjançant l'esport, les conductes de risc

Aquestes actuacions normalment no estan incloses en els plans, però es treballa conjuntament amb els gestors dels plans, tant en el territori com en la coordinació central dels plans.

La Trinitat Nova. Projecte d'Intervenció Integral amb fons europeus FEDER

UNIÓ EUROPEA

FEDER 2007-2013

FONS EUROPEU DE DESENVOLUPAMENT
REGIONAL

UNA MANERA DE FER EUROPA

Un cas especial, en el marc dels projectes d'intervenció integral que s'estan duent a terme a hores d'ara a la ciutat de Barcelona seria el de la Trinitat Nova. L'esperit és el mateix (integralitat, participació ciutadana, transversalitat d'accions, sostenibilitat i respecte pel medi ambient); però aquest cop l'Administració que hi coparticipa amb l'Ajuntament de Barcelona és la Unió Europea, mitjançant ajuts del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER); també inclou algunes petites diferències a l'hora de recollir les actuacions que són susceptibles de ser cofinançades.

Mitjançant un escrit de la Direcció General de Fons Comunitaris al Ministeri d'Economia i Hisenda, de 21 de novembre de 2007, i per anunci oficial de la Generalitat de Catalunya, es va efectuar una convocatòria d'ajuts per a projectes integrals de desenvolupament urbà cofinançada pel FEDER i amb càrrec a la Iniciativa Urbana prevista dins del Programa Operatiu FEDER Catalunya 2007-2013.

Un cop finalitzat el procés de selecció efectuat entre el Ministeri d'Economia i Hisenda i la Generalitat de Catalunya, mitjançant un escrit adreçat a l'alcalde de Barcelona, es comunica que el projecte ha estat seleccionat per ser cofinançat pel FEDER dins del marc de la iniciativa urbana sota el lema «Una manera de fer Europa»; l'Ajuntament de Barcelona accepta aquesta subvenció.

El Projecte d'Intervenció Integral de Trinitat Nova té un caràcter integral i s'organitza en tres àrees temàtiques:

- *Qualitat de vida.* Les històries de vida, el teixit social, les entitats i les associacions de Trinitat Nova han de trobar recolzament a través de la dinamització d'espais i d'equipaments com la Casa de l'Aigua o de programes com l'itinerari educatiu centrat en el barri de la Trinitat Nova Aprenguem de Nou Barris, que seran instruments per conèixer i valorar el territori, facilitant l'arrelament de les persones al barri.

- *Identitat i veïnatge.* La creació de l'equipament Casal de Barri, ubicat, en previsió, al centre del barri de la Trinitat Nova, permetrà centralitzar i coordinar serveis i projectes d'intervenció, com a eix cívic, amb un equipament sociocultural polivalent, obert i de referència per al conjunt dels ciutadans i ciutadanes, la qual cosa permetrà establir una dinàmica participativa dins del barri, des d'una vessant ciutadana propera i adient a les necessitats de la zona. L'equipament Casal de Barri serà d'ús col·lectiu i inclourà diferents

programes i serveis de cara al barri que seran dinamitzadors de contacte, relacions i resposta a les situacions de la zona.

- *Entorn físic.* Remodelació del barri. El Pla Especial de Reforma Interior d'un sector del barri de la Trinitat Nova és el resultat d'un procés de treball dut a terme entre l'Àrea d'Urbanisme, el Districte de Nou Barris i l'Associació de Veïns de Trinitat Nova. La participació d'aquesta associació ha aportat elements importants de reflexió en la discussió per a l'elaboració del document. Aquest procés participatiu ric i exhaustiu ha de prosseguir en fases successives, per tal d'aconseguir la culminació de la remodelació en els termes que el Pla Especial preveu, i que ha de significar una millora substancial en les condicions de vida dels veïns i veïnes de la Trinitat Nova. S'ha constituït un comitè de seguiment del projecte integral de Trinitat Nova, per tal d'anar explicant l'evolució del pla i establir criteris pel que fa als projectes pendents d'execució.

El pressupost aprovat ha estat de més de setze milions d'euros. Un cop executat i justificat es rebrà una subvenció del 50% de la despesa. El termini d'execució del projecte és de set anys, del 2007 al 2013.

Reflexions finals

Les actuacions realitzades han produït un fort impacte en els diferents barris; els elements clau dels projectes d'intervenció han estat:

- El cofinançament, que ha permès un increment de la inversió als barris.

- La visió integral de les intervencions, que ha impulsat millores de caire urbanístic, social i econòmic als barris.

- El desenvolupament de programes socials, que incideixen en el territori.

- La participació i la implicació en el procés del teixit econòmic i social del barri mitjançant els representants veïnals i de les associacions.

- Els mecanismes de seguiment i avaluació de l'execució, per tal de garantir-ne el correcte desenvolupament i el resultat final.

L'experiència d'aquests anys de gestió de PII em permet subscriure les paraules d'Oriol Nel·lo, secretari de Planificació Ter-

ritorial del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, que venia a dir que la inversió en pedra també es inversió social. El canvi en l'entorn de determinats barris, en dotar-los de qualitat urbanística, ha fet que els seus habitants prenguin consciència que el carrer és part de casa seva.

La Llei de barris, a les primeres convocatòries, tenia un caràcter potser desproporcionadament d'obra civil. Això es devia al fet que, segons la Llei, les actuacions socials amb caràcter indefinit no son subvencionables. Davant d'aquest fet, els Ajuntaments eren una mica reticents a presentar projectes de caire social i la Generalitat ho era a aprovar-los. No obstant això, i atès que

era una demanda veïnal generalitzada a tot el territori de la ciutat, l'Ajuntament de Barcelona va decidir apostar de manera clara per aquest tipus de projectes, cosa que ja és molt evident en els projectes redactats i presentats a partir de la convocatòria del 2008, amb imports que s'acosten als dos milions d'euros per pla.

Les particularitats dels diferents territoris de la ciutat i els diferents orígens i perfils culturals del veïnat al qual s'adrecen les intervencions obliga l'Administració a canviar la seva manera de comunicar i de fer. Participació, proximitat i coresponsabilitat són elements d'aquest nou escenari, que obliga l'Administració i les persones administrades a aprendre plegats.